

Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 153

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 13. juuni 2022

Algus 11.15, lõpp 12.53

Juhataja: Marek Jürgenson (esimees)

Protokollija: Selena Eenmaa (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast

Komisjoni ametnikud: Raini Laide (nõunik-sekretariaadijuhataja), Linnar Liivamägi (nõunik)

Puudus: Jaanus Karilaid

Kutsutud: Sotsiaalkaitseminister Signe Riisalo, Sotsiaalministeeriumi tööelu arengu osakonna nõunik Liis Tõnismaa (2. päevakorrapunkt); Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse nõunikus Tuuli Lepp ja Anne Kruusement (3. päevakorrapunkt); Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna nõunik Kadi Laanemäe, õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Vaike Murumets ja avaliku õiguse talituse nõunik Siiri Aulik ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kommunikatsiooniosakonna nõunik Jekaterina Iljina (4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse § 10 täiendamise seaduse eelnõu (625 SE)
3. Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist, eelnõu kohta - COM(2022) 105
4. Eesti seisukohad äriühingute kestlikkuse hoolduskohustust reguleeriva Euroopa Liidu direktiivi kohta - COM(2022) 71
5. Kollektiivne pöördumine "Sõnaväega perevägivalla vastu"
6. Muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu õiguskomisjoni nädala (13.06.2022-16.06.2022) töökava

Komisjoni istung esmaspäev 13.06.2022, kell 11:15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse § 10 täiendamise seaduse eelnõu (625 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
3. Arvamus ELAK-le. Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist, eelnõu kohta -

COM(2022) 105

4. Arvamus ELAK-le. Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni direktiivi eelnõu ettepaneku kohta, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937
5. Vastus kollektiivsele pöördumisele „Sõnajõuga koduvägivalla vastu“
6. Muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse § 10 täiendamise seaduse eelnõu (625 SE)

Signe Riisalo sõnas, et eelnõuga võimaldatakse töötuna arvel oleku ajal ajutist tööd tegevatel isikutel sõlmida paindlikumalt tähtjalisi töölepinguid. Ta märkis, et nn tööampsud on vajalikud, kuna inimesed saavad seeläbi enda majanduslikku olukorda parandada teise tegevusega ning sotsiaalvaldkonnas on pikaajalise töötuse korral isikuid raske tööellu tagasi integreerida, mida tööampsud aitavad paindliku lahendusena leevendada. Töötuna arvel oleku ajal on töötul võimalik teha tööampse nii võlaõigusliku (käsundus- või töövõtulepingu) kui ka töölepingu alusel ning ilma, et töötuna arvel olek lõpeks. Lepingu kestus võib olla maksimaalselt 8 kalendripäeva, mis on ka ühes kuus lubatud maksimaalne töötamise päevade arv. Kokku võib tööampse teha kuni 12 kalendrikuul 24 kuu jooksul. Praegu kehtiva regulatsiooni tõttu võivad tööandjad sõlmida töölepingu asemel muu võlaõigusliku lepingu, mil juhul jääb töötaja ilma tööõiguslikust kaitsest. Näiteks ei kohaldata töötaja piiranguid, töötasu alammäära, tööohutuse nõudeid. Muudatuste eesmärk on suunata tööandjaid, kes võtavad ajutiselt tööle töötuna arvel olevaid inimesi, kasutama töövõtu- ja käsunduslepingute asemel lühiajalisi töölepinguid, mis tagavad töötajale suurema kaitse. Eelnõu näeb ette, et tööandjal on võimalik töötuga kuuekuulise perioodi jooksul sõlmida kuni 8-kalendripäevaseid tähtjalisi töölepinguid piiramatult.

Tarmo Kruusimäe küsis, kas põhifookuses on pikaajalised töötud ning uuris, kas tervisetõendit nõudvatel ametitel on ka tööampsude puhul see kohustuslik.

Signe Riisalo vastas, et pikaajalise töötuse probleemi soovitakse meetmega leevendada, kuid säte on mõeldud kõikidele registreeritud töötutele. Ta märkis, et tööandjaid on vaja motiveerida pikaajalisi töötuid tööle võtma. Sättega ei muudeta ega parandata muid nõudeid, sh tervisetõendi nõuet, mis kehtivad seaduse kohaselt teatud ametitel ka tööampsude puhul.

Tarmo Kruusimäe uuris, kas kõnealune võimalus laieneb ka kolmandate riikide kodanikele, kes ajutiselt või alaliselt Eestis elavad.

Signe Riisalo selgitas, et kõik Eestis seaduslikult, sh ajutise elamisloaga, elavad isikud saavad tööõigusest kasu samamoodi nagu Eesti kodanikud ja siin alaliselt elavad isikud. Ta rõhutas, et meetme puhul tööampsud on mõeldud registreeritud töötutele, kelleks saavad olla Eestis ajutise või püsiva elamisloaga ja Eesti kodakondsusega isikud. Muul juhul ei saa ennast töötuks registreerida ja seeläbi ka tööampsude hüve kasutada.

Otsustati:

- 2.1.** Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 14.09.2022 (poolt 8: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 1: Tarmo Kruusimäe; erapooletuid 0).
- 2.2.** Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 8: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe,

Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 1: Tarmo Kruusimäe; erapooletuid 0).

2.3. Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 28.09.2022 16:00 (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2.4. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Urve Tiidus (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

3. Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb naistevastase vägivalga ja perevägivalga tõkestamist, eelnõu kohta - COM(2022) 105

Tuuli Lepp sõnas, et tegemist ei ole olemasoleva direktiivi muutmise või täiendamisega, vaid esmakordse katsega valdkonda Euroopa Liidus reguleerida. Direktiiv jaguneb kaheks – erinevad kuriteokoosseisud ja karistusõiguslikud küsimused ning ohvriabi sätted. Eestis vastutab direktiivi algatuse eest Justiitsministeerium, kaasvastutajatena Sotsiaalministeerium ja Siseministeerium ning seisukohtade kujundamiseks kaasati palju valdkonnaga seotud osapooli. Ta märkis, et Eesti on liitunud Euroopa Nõukogu Istanbuli konventsiooniga, mistõttu paljud direktiiviga reguleeritavad süüteod on juba vastavuses meie karistusseadustikuga. Direktiivi algatuse läbirääkimistel on ilmnunud, et liikmesriikidel on direktiiviga seoses erinevad murekohad. Ta rõhutas, et seega muutub eelnõu tekst veel olulisel määral, kuna see on mahukas ja läbirääkimiste käigus toimub muudatusi. Eesti Vabariigi Valitsus toetab algatuse eesmärki tõkestada, ennetada ja vähendada naistevastast vägivalda ja perevägivalda tervikuna, kuid peab oluliseks kõigi direktiivis sätestatud kuriteokoosseisude ja meetmete puhul õigusselgust, proportsionaalsust ja piisava määratluse tagamist, ning toetab vaid hädavajalike miinimumnõuete sätestamist ja minimaalset ühtlustamist.

Heljo Pikhof palus tuua näiteid läbirääkimistel esile tõusnud olulisematest või vastuolulistest seisukohtadest.

Tuuli Lepp tõi näite, et VV leidis, et aegumise tähtaegade reguleerimine direktiivis läheb kaugemale kui hädavajalike miinimumnõuete sätestamine ja see mõjutaks tervet meie kriminaalõiguse süsteemi loogikat. Samas märkis, et lapsohvrite kaitseks võib toetada aegumise erisusi. Samuti tõi ta välja, et direktiivi artiklis 5 on vägistamise koosseisu puhul räägitud vaid naiste vastu toime pandud tegudest, kuid Eesti karistusseadustikus on vägistamise sätted olnud alati sooneutraalsed ja nii jääbki. Ta selgitas, et see tuleneb direktiivi pealkirjast, mis kõneleb naistevastasest ja perevägivallast, kuid direktiivi puhul on liikmesriikidel alati võimalus teha rohkem, seega võib Eestis olla kaitstuse tase laiem.

Tarmo Kruusimäe küsis, kas Euroopa tasemel ei oleks õigem hoida valdkonna kohased direktiivid sooneutraalsetena, kuna koduvägivalga ohvriks võivad langeda kõik.

Tuuli Lepp selgitas, et kõik direktiivi koosseisud peale kahe, vägistamine ja naiste suguelundite moonutamine, on sooneutraalsed. Antud direktiivi õiguslikuks aluseks oleva aluslepingu artikkel 83 lõige 1 puhul on kinnine loetelu koosseisudest, mille puhul EL tohib liikmesriikide karistusõigusi ühtlustada ning direktiivi raames on seal kaks sobilikku alust – naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine ning arvutikuriteod. Mõlemat on kasutatud ning kõik kuriteokoosseisud väljaarvatud vägistamine ja naiste suguelundite moonutamine on mahutatud arvutikuritegude alla, sest nii vägistamine ja naiste suguelundite moonutamine on füüsilise vägivalga teod. Sellise aluse sõnastuse tõttu ei ole direktiiv kahe kõnealuse koosseisu puhul sooneutraalne. Samas, nagu eelpool mainitud, ei ole Eestil kohustust seda enda karistusõiguses vägistamise sätte juures muuta.

Anti Poolamets kommenteeris, et direktiivis määratlemata õigusmõisted võivad tekitada

probleeme juriidilise omavoli ja valekaebuste näol ning Eesti peaks sellele vastu olema.

Tuuli Lepp nõustus, et praegusel kujul esineb direktiivis karistusõiguse normide headele tunnustele mitte vastavaid osasid, nagu vägistamise artikkel, mis ei ole piisavalt määratletud ega õigusselged. See vajab täpsustamist ja täiendavaid elemente. Ta selgitas, et VV seisukohad on sõnastatud üldiselt, suunatud põhimõtetele ja paindlikkuse vajadusele. Praktilistele probleemidele juhitakse tähelepanu läbirääkimiste käigus.

Urve Tiidus kommenteeris, et direktiivi humaansed eesmärgid on tunnustust väärt ja küsis, millised riigid ja millistel kaalutlustel ei ole direktiiviga nõus.

Tuuli Lepp vastas, et otseselt vastu ei ole direktiivile ükski liikmesriik ja toetavad seda algatust, kuid kõikidel liikmesriikidel on sellega seoses teatud murekohad ning erinevates küsimustes ollakse arusaamisel erinevatel tasemetel. Läbirääkimiste käigus tuleks leida direktiivile sobiv kuju.

Otsustati:

3.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (poolt 5: Marek Jürgenson, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 3: Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets; erapooletuid 0).

4. Eesti seisukohad äriühingute kestlikkuse hoolsuskohustust reguleeriva Euroopa Liidu direktiivi kohta - COM(2022) 71

Kadi Laanemäe selgitas, et Euroopa Komisjon esitas 2022. aasta 23. veebruaril Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu, millega sätestatakse õigusnormid äriühingute kohustustest ja vastutusest, kui nende tegevusega kaasneb kahjulik mõju inimõigustele ja keskkonnale. Direktiivi eelnõuga nähakse ette horisontaalne raamistik, mis peab suurendama ühtsel turul tegutsevate ettevõtjate panust inimõiguste ja keskkonna austamisse nende tegevuse ja väärtusahelate kaudu. See tähendab, et äriühingud peavad senisest enam pöörama tähelepanu sellele, kas ja kuidas kahjustab nende tegevus kogu väärtusahela ulatuses inimõigusi või keskkonda, tegema kindlaks kahjuliku mõju ulatuse ning rakendama oma juhtimis- ja haldussüsteemide kaudu meetmeid selle lõpetamiseks, ennetamiseks või leevendamiseks. Eelkõige tahetakse direktiiviga muuta äriühingute juhtimis- ja tegevustavad vastutustundlikumaks; suurendada ettevõtjate vastutust nende tegevuse kahjuliku mõju eest keskkonnale ja inimõigustele; parandada äriühingute tegevusest kahju kannatanud isikute võimalusi õiguskaitsevahendite kasutamiseks; hoida ühtse raamistiku loomise abil ära hoolsuskohustuse nõuete killustumine Euroopa Liidu ühtsel turul ning suurendada kõigi ühtsel turul tegutsevate osapoolte õiguskindlust seoses oodatava käitumise ja vastutusega, samuti täiendada muid kehtivaid ja kavandatavaid meetmeid, mis kohalduvad mõnes konkreetses sektoris või on suunatud mõnele kindlale kestlikkuse probleemile. Direktiiv kohaldub suurettevõtetele, kuid sisu poolest on suur mõju ka väikeettevõtetele, mis on kohustatud läbi suurettevõtete väärtusahelate järgima samasuguseid hoolsuskohustuse nõudeid nagu direktiiviga suurettevõtetele seatakse. Eesti Vabariigi Valitsuse peamine seisukoht on, et direktiiviga äriühingutele kehtestatavad vastutustundliku äritegevuse nõuded peavad olema selgelt määratletavad ja arusaadavad ning ettenähtavad, et hoolsuskohustuse rakendamine ja sellega seotud järelevalve ei oleks keeruline. Ta märkis, et direktiivi sisu osas on liikmesriigid menetluse käigus andnud palju tagasisidet ning erinevate seisukohtade tõttu ei ole praegune direktiivi tekst kindlasti lõplik.

Anti Poolamets leidis, et sellise algatusega kavatakse hakata ettevõtjaid ja äriühinguid põhjendamatult poliitiliselt mõjutama ning reeglitega majanduslikult survestama. See ei seondu normaalse äritegevusega ja ei tohiks olla vastuvõetav.

Vaike Murumets selgitas, et algatuse põhifookus ei ole äriühingu enda tegevusel, vaid pigem väärtusahelates toimivate rikkumiste vähendamisel. See on tegevused, mis toimuvad küll Euroopa Liidu siseselt, kuid fookus on kolmandatel riikidel.

Siiri Aulik märkis, et kui varem oli inimõiguste ja põhivabaduste tagaja vaid riik, siis nüüd on paradigma muutunud ja neid kohustusi kavatakse laiendada ka eraõiguslikele suhetele. Praeguses etapis ei ole siiski veel kellelgi täit arusaamist, kuidas need asjad praktikas välja nägema hakkavad, kuid üldine suund on selline.

Otsustati:

4.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (poolt 5: Marek Jürgenson, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 2: Uno Kaskpeit, Anti Poolamets; erapooletuid 1: Tarmo Kruusimäe).

5. Kollektiivne pöördumine "Sõnaväega perevägivald vastu"

Raini Laide sõnas, et vastuses kollektiivsele pöördumisele on ära märgitud arutamise ajad ja osavõtjad ning kollektiivse pöördumise menetlemise kord. Pöördumises püstitatud probleemi saaks lahendada muul viisil (RKKTS § 152¹³ lõige 1 punkt 6), kuna konkreetseid samme ette võtta on keerukas, sest Vabariigi Valitsus tegeleb juba jõudumööda ja rahaliste võimaluste piires valdkonna arendamisega. Komisjoni üldine seisukoht on, et perevägivald vastu võitlemine ja selle ennetamine on oluline prioriteet ning komisjoniga jätkatakse tavaks saanud koostööd valdkonnas tegutsevate MTÜ-ga ning nende kaasamist eelnõude menetlemisse parlamendis. Komisjon korraldab ka edaspidi lähisuhtevägivald teemalisi parlamentaarseid kuulamisi, asjaomaste ministeeriumide ja ametkondade osavõtul. Vastuses on märgitud ka viimatised teema käsitletud komisjonis ning lisaks toodud justiitsministeeriumi, siseministeeriumi ja sotsiaalministeeriumi jaoks olulised teemapunktid.

Otsustati:

5.1. Lahendada muul viisil (RKKTS § 152¹³ lõige 1 punkt 6). (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

6. Muud küsimused

Marek Jürgenson tänas komisjoni liikmeid kevadistungjärgul tehtud töö eest.

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Jürgenson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Selena Eenmaa
protokollija